

Дука Марія

ORCID ID 0000-0001-8611-0355

Пероганич Марина

ORCIDID 0000-0003-3063-2618

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

DOI 10.24139/2312-5993/2017.08/259-270

ВЛАСТИВОСТІ МЕТОДИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

У статті аналізуються теоретичні передумови використання автентичних відеоматеріалів у процесі навчання іноземних мов, зокрема під час формування компетентності в діалогічному мовленні. Систематизовано підходи до визначення поняття «відеоматеріал». Узагальнено критерії класифікації автентичних відеоматеріалів, розглянуто види відеоматеріалів відповідно до їх жанру, призначення, способу презентації, тематики, структурних особливостей, умов використання. Доведено переваги використання автентичних відеоматеріалів під час формування компетентності в діалогічному мовленні та специфіковано основні властивості їх методичного потенціалу.

Ключові слова: діалогічне мовлення, компетентність, відеоматеріал, методичний потенціал, властивості методичного потенціалу.

Постановка проблеми. Вектор національної освітньої політики України передбачає проведення глобальних конструктивних реформ, які активно імплементуються на всіх рівнях. Навчання розглядається як «стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного й духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету і формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості» [12, с. 2].

До випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів сьогодні висуваються високі вимоги щодо оволодіння іноземною мовою, оскільки глобалізований світ, який створює передумови для міжкультурних контактів, потребує формування розвинутої, мобільної особистості, яка здатна успішно здійснювати іншомовне міжособистісне й міжкультурне спілкування. Така стратегія є особливо актуальною в умовах безвізового режиму з країнами ЄС, який спрощує можливості для молоді обмінятися досвідом та ознайомитися з культурою і традиціями інших країн.

Оскільки домінувальною формою спілкування в повсякденному житті є діалог як двосторонній обмін інформацією між двома або більше людьми, формування компетентності в діалогічному мовленні посідає належне місце в навчанні англійської мови як іноземної. Більш того,

відповідно до визначених сучасних стратегій розвитку освіти у XXI столітті, формування компетентності в діалогічному мовленні як здатності реалізовувати усномовленнєву комунікацію в діалогічній формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування відповідно до комунікативної мети [4, с. 302], постає як одне з найнеобхідніших завдань.

Зауважимо, що формування англомовної комунікативної компетентності поза межами країни-носія мови, яка вивчається, вимагає від викладача створення реальних та уявних ситуацій спілкування на занятті з англійської мови таким чином, щоб учень міг нібито «потрапити» в англомовний світ та познайомитися з історією й культурою країни, мову якої він вивчає. Саме з цією метою на заняттях з англійської мови доцільно використовувати автентичні відеоматеріали, які відіграють важливу роль у формуванні всіх видів мовленнєвої діяльності, зокрема в діалогічному мовленні, а саме: роблять процес засвоєння англомовного матеріалу більш живим, цікавим, проблемним, переконливим та емоційним і дозволяють створити англомовне середовище.

Аналіз актуальних досліджень. Питання використання автентичних відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови взагалі та під час навчання діалогічного мовлення зокрема розглядалося як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Так, наприклад Ю. П. Федоренко, Ю. І. Верисокіна, Т. О. Яхунова досліджували проблему застосування відеоматеріалів у навчальному процесі й визначили, що використання навчально-методичних відеоматеріалів сприяє формуванню та розвитку іншомовної комунікативної компетенції, підвищенню мотивації вивчення мови та є невичерпним джерелом навчального матеріалу. Основні засади навчання діалогічного мовлення на основі відеофрагментів визначено А. С. Чужик, методику використання відеофрагментів для навчання усного монологічного та діалогічного мовлення молодших школярів запропоновано в роботах О. І. Гузь, модель навчання монологічного мовлення із застосуванням художніх фільмів розроблено В. С. Пащук.

Крім того, створено систему вправ для навчання усного монологічного та діалогічного мовлення на кожному етапі роботи над відеоматеріалом (О. М. Соловова, І. Б. Смірнов); розроблено алгоритм роботи над фільмом: визначено основні етапи та запропоновано систему вправ та завдань, що є опорою для вчителя (О. І. Барменкова, О. М. Соловова). Науковці Ф. М. Рожкова, І. А. Щербакова, Є. В. Носонович та О. П. Мільруд займалися вирішенням питань технології використання відеоматеріалів на заняттях з англійської мови.

Метою даної публікації є аналіз теоретичних передумов використання та визначення основних властивостей потенціалу автентичних відеоматеріалів під час формування компетентності в діалогічному мовленні.

З метою визначення понятійно-категоріального апарату статті та характеристик теоретичних засад використання автентичних відеоматеріалів під час формування компетентності в діалогічному мовленні використано **методи** логічного узагальнення, порівняння та систематизації матеріалів психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень і нормативно-правових актів України, що регламентують процес викладання іноземних мов у середніх загальноосвітніх школах.

Виклад основного матеріалу. Звернемося спочатку до визначення поняття «відеоматеріал». Є. Ільченко [6, с. 8] визначає відеоматеріал як різноманітну телепродукцію (новини, інтерв'ю, ток-шоу, рекламні блоки та відеофільми), що можна застосовувати як дидактичний матеріал із можливістю багаторазового перегляду, використання режимів «стоп» і «пауза», швидкого пошуку потрібного фрагмента. О. І. Барменкова [3, с. 21] визначає відеофільм як аудіовізуальний додаток на занятті з іноземної мови. Н. Ф. Коряковцева [7, с. 34], у свою чергу, розглядає відеофільм як засіб наочності для більш повної подачі матеріалу.

Е. Г. Азімов та А. М. Щукін [1, с. 37] використовують для позначення аудіовізуальних засобів навчання, що розраховані на одночасне зорове та слухове сприйняття навчальної інформації, термін «відеофонограма». До складу відеофонограм вони відносять кіно-, теле- та відеофільми, а також відеограми зі звуковим зображенням.

У посібнику з практичного курсу методики викладання іноземних мов під редакцією І. М. Андреасян [2, с. 222] знаходимо визначення навчального відеоматеріалу (до речі, поняття «відеоматеріал» постає тут як синонімічне «відеофільму») як спеціально підготовленого в методичному і режисерському плані аудіовізуального засобу навчання, який призначено для створення природних ситуацій спілкування. Отже, у цьому контексті, ми цілком погоджуємося з думкою О. І. Масленікової [11, с. 63] про те, що демонстрація відеоматеріалів (відеофільму) під час уроку іноземної мови дозволяє зробити матеріал заняття наочніше, що в свою чергу сприяє кращому розумінню й засвоєнню учнями будь-яких знань.

Т. А. Крисанова [8, с. 87–88] розглядає відеоматеріал у роботі лінгвістичного спрямування з позицій теорії дискурсу. Авторка зауважує, що кінодискурс є полікодовим мовним утворенням, яке поєднує писемну (кіносценарій), усну (мовлення) та візуальну форми репрезентації. Т. А. Крисанова [8, с. 88] стверджує, що кінодискурс є діалогічним за своєю природою, проте ця діалогічність відрізняється від звичної діалогічної комунікації та характеризується двома планами адресантності. У межах методики викладання іноземних мов та культур, конкретно під час формування компетентності в діалогічному мовленні засобами відеоматеріалів, цікавим для нас є обидва плани адресантності. Перший, що являє собою діалог між акторами, які обмінюються репліками та демонструють власне

ставлення до всього, що відбувається (проте, імплікують, звісно, позицію автора твору) може використовуватися на всіх етапах навчання діалогічного мовлення за умови розроблення відповідної системи вправ та завдань. Такий кінодіалог є «відображенням усної розмовної мови», яка відрізняється емоційним забарвленням, оскільки містить велику кількість сленгізмів, вульгаризмів, скорочених форм, вигуків, еліптичних і питальних конструкцій тощо [8, с. 89]. Другий план, який існує між автором фільму та його глядачем (тоді як актори лише опосередковано передають інтенцію автора), передає останньому певні ідеї автора, виконує мотивуючу роль, оскільки провокує адресата (глядача) на продукування власної думки, що стосується подій, продемонстрованих у певному відеофрагменті.

Уточнімо поняття «відеоматеріал» відповідно до завдань нашого дослідження. Зауважимо, що, оскільки відеоматеріал розглядається в роботі в межах навчального процесу, ми будемо використовувати термін **«навчальний відеоматеріал»** на позначення полікодового, діалогічного за своєю природою утворення, що виступає як засіб навчання, основною функцією якого є моделювання на екрані образного світу з метою здійснення впливу на учня-глядача.

У методиці викладання іноземних мов і культур широко розглядалося питання класифікації автентичних відеоматеріалів. Проаналізувавши літературу з цієї проблеми, нами було з'ясовано, що не існує чітко визначеної класифікації відеоматеріалів. Їх розділяють, здебільшого, відповідно до таких критеріїв, як: 1) тип/жанр; 2) призначення/мета створення; 3) спосіб презентації; 4) тематика; 5) структурні особливості, 6) умови використання. Розглянемо класифікації відеоматеріалів у роботах О. І. Барменкової, Н. В. Єлухіної, Т. П. Леонт'євої, Т. С. Малишевої, Б. В. Томаліна, що допоможе нам визначити найбільш зручну для використання в нашому дослідженні класифікацію.

Н. В. Єлухіна [5, с. 14] класифікує автентичні відеоматеріали залежно від їх типу та виділяє такі, як: художні, документальні та мультиплікаційні фільми, серіали, інтерактивні відео (мультфільми), телепередачі, ток-шоу, інтерв'ю, кліпи, рекламні блоки, трейлери до фільмів.

У дослідженні Т. С. Малишевої [10, с. 11–13] знаходимо класифікацію відеоматеріалів відповідно до їх жанрів: художній фільм, телевізійна документалістика, ток-шоу, мультиплікаційний фільм та рекламний ролик. Специфічні особливості кожного із зазначених відеоматеріалів систематизуємо за допомогою таблиці 1.

**Класифікація відеоматеріалів відповідно до специфіки їх жанру
(за Т. С. Малишевою)**

	Жанр відеоматеріалу	Специфічні характеристики жанру
1.	Художній фільм / ігрове кіно	Вид кіномистецтва, побудований на грі акторів, який моделює на екрані образний світ (інтерпретацію реальної дійсності) з метою емоційно-чуттєвого впливу на глядача
2.	Телевезійна документалістика (інформаційна, аналітична, документально-художня)	Фільм, в основу якого покладені зйомки реальних подій та осіб, що є джерелом суспільнозначущої інформації. Темою документальних фільмів найчастіше стають історичні події, культурні та соціальні явища, відомі особистості та товариства
3.	Ток-шоу	Жанр телепередачі, телевізійної дискусії, який передбачає обговорення питань загального інтересу, точок зору. Формат ток-шоу не має чітких меж та займає проміжне місце між інформаційними та розважальними програмами
4.	Мільтипліка-ційний фільм	Вид кіномистецтва, твори якого створюються методом покадрової зйомки послідовних фаз руху мальованих або об'ємних картинок
5.	Рекламний ролик	Спеціальна інформація про осіб чи продукцію, що демонструє способи споживання та можливості використання товарів і послуг як засобу підвищення власного статусу й соціальної диференціації

Т. П. Леонт'єва [9, с. 64] класифікує відеоматеріали за їх призначенням та виокремлює такі типи, як: 1) спеціально призначені для навчання іноземної мови (відеокурси, навчальні фільми); 2) призначені для носіїв мови, автентичні (художні фільми, пряма трансляція телепрограм в ефір); 3) розроблені та адаптовані викладачами й учнями (різні типи відеоматеріалів).

На нашу думку, ця класифікація Т. П. Леонт'євої [9] багато в чому схожа на класифікацію автентичних відеоматеріалів, запропоновану Дж. Лонерганом [15], який запропонував такі чотири види відеоматеріалів, які можна використовувати в процесі навчання іноземних мов, як: 1) навчальні відеоматеріали, які входять до комплексу сучасних навчально-методичних комплексів; 2) відеоматеріали, що є в наявності, такі, що легко купити або взяти напрокат (художні, документальні, анімаційні фільми; навчальні програми тощо); 3) програми, записані з телевізійних каналів; 4) відеофільми, зняті самостійно вчителем та учнем.

Б. В. Томалін [9, с. 63] виділяє 2 типи навчальних відеоматеріалів за їх призначенням, а саме: 1) безпосередньо навчальні матеріали (direct teaching video), що передбачають «навчання прямо з екрану», коли

ведучий демонструє зразки структур мови; 2) відеоматеріали, що виступають у якості додаткового джерела для навчання мови (resource video), такі що містять більш пізнавальну інформацію, яка показує, як у суспільстві використовується мова в різних контекстах.

Узагальнювального нам видається класифікація автентичних відеоматеріалів у роботі О. І. Барменкової [3, с. 24], яка розподіляє типи відеоматеріалів у залежності від таких семи чинників, а саме:

1) *мета створення* (спеціально створені для навчальних цілей відеоматеріали; адаптовані для навчальних цілей ненавчальні відеоматеріали; професійно зняті на замовлення навчального закладу відеоматеріали; самостійно зняті за своїм сценарієм відеоматеріали);

2) *жанр* (відеоматеріали, що являють собою художній фільм, відеореклами, мультфільми, відеокліпи, блоки новин, фрагменти ток-шоу, спортивні та історичні хроніки, фрагменти документальних фільмів тощо);

3) *кількість охоплених тем* (ситуативно однотемні й ситуативно багатотемні);

4) *спосіб виробництва* (знімальні, перемонтажні);

5) *дидактичне призначення* (інструктивні, ілюстративні, інструктивно-ілюстративні);

6) *структура і ступінь закінченості* (цілісні; фрагментарні);

7) *умови використання відеоматеріалів* (матеріали для роботи під керівництвом учителя й матеріали, призначені для самостійної роботи учнів).

Ця класифікація є найбільш ґрунтовною, адже розглядає відеоматеріал із різних ракурсів і враховує найбільшу кількість особливостей їх використання в навчальному процесі. У своїй роботі ми будемо використовувати саме класифікацію, запропоновану О. І. Барменковою [3, с. 24], адже вважаємо її найбільш узагальнювальною, такою, що інтегрує майже всі інші класифікації, розглянуті в нашому дослідженні.

Як свідчить аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури [10; 14; 16], відеоматеріал як засіб навчання англійської мови містить значні дидактичні можливості та має значну перевагу в порівнянні з іншими аудіовізуальними технічними засобами у процесі навчання іноземної мови.

Зауважимо, що відеоматеріали мають велику силу емоційного впливу на учнів за рахунок синтезу таких основних п'яти видів наочності, як: зорова, слухова, моторна, образна та екстралінгвістична [2, с. 222] (рис. 1).

Зорова наочність передає інформацію за допомогою зображень і виступає в різних формах, таких, наприклад, як текст, малюнок, фотографія, схема, картка та ін.

Слухова наочність ілюструє емоційну виразність зорового образу, відіграє значну роль у його формуванні та розумінні. До засобів слухової наочності належать: фонограма, аудіо запис. Зауважимо, що відеоматеріал як засіб навчання, що розглядаються в дослідженні, об'єднує слухову й

зорову наочність та виконує функцію зразка іншомовного мовлення і служить стимулом до мовленнєвої діяльності учнів.

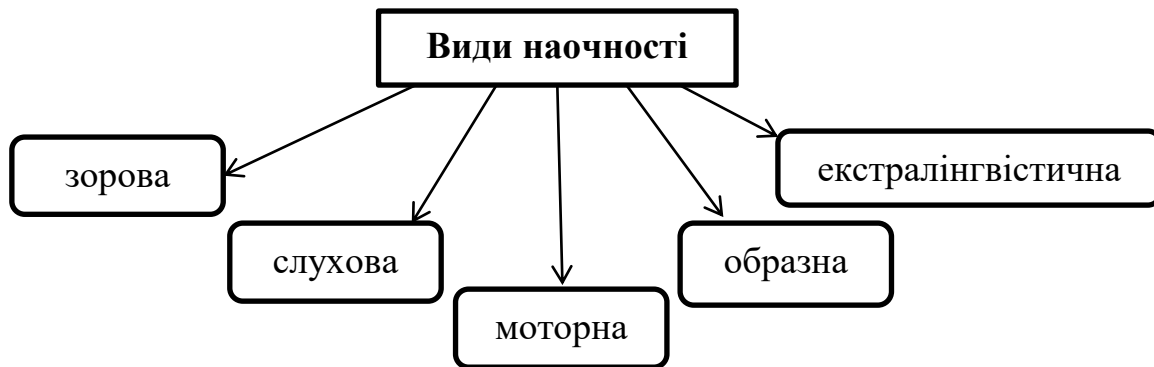

Рис. 1 Види наочності у відеоматеріалі

У процесі перегляду відеоматеріалу також задіяна *моторна наочність*, яка пов'язана з рухом та *образна наочність*, яка відтворює яскраві образи. *Екстралінгвістична наочність* пов'язана, насамперед, із середовищем, оточенням, які невідривно повинні взаємодіяти з темою, сюжетом та мати драматичну силу при використанні автентичних відеоматеріалів.

Серед інших переваг використання автентичних відеоматеріалів у процесі навчання іноземних мов І. М. Андреасян [2] та А. Берардо [14] зазначають, що вони:

- позитивно впливають на мотивацію учнів до навчання; надають відчуття задоволення;
- дають можливість створити опосередковане англomовне середовище;
- надають учням інформацію про те, що відбувається у світі;
- демонструють ситуації, що мають внутрішнє виховне значення;
- можуть бути легко та швидко знайденими;
- можуть відбиратися відповідно до інтересів учнів, або навіть самі учні можуть брати участь у процесі відбору відеоматеріалу;
- мають звук, рухомі зображення, що дає можливість бачити вираз обличчя, жести, інші руки або невербальні засоби комунікації, які створюють відчуття справжнього комунікаційного процесу та які можна пізніше відтворити при створенні власних діалогів;
- сприяють більш творчому підходу до навчання.

Окрім наведених переваг використання в навчальному процесі автентичних відеоматеріалів, американський мультиплікатор та режисер Д. Вілліс [16, с. 17] додає також те, що:

- відеоматеріали легко використовуються при різних видах роботи: індивідуальної, парної, групової, колективної;
- відеоматеріали надають можливість використання різних режимів роботи, наприклад, роботи зі стоп-кадром, роботи з відеодоріжками тощо;

- приміщення, де проходить показ відеоматеріалів не потребує затемнення (як у кінотеатрі), а, отже, контакт учителя з учнями носить безперервний характер.

У роботі Т. С. Малишевої [10, с. 10–11] ми також знайшли інформацію щодо переваг використання автентичних відеоматеріалів, серед яких те, що відеоматеріали:

- пропонують реципієнту готові поведінкові моделі, які можуть бути їм заучені та відтворені в ситуаціях реального міжкультурного спілкування;
- містять конфлікт, який спонукає героїв до пошуку вирішення проблем, а отже, до усвідомленого вибору стратегій мовної і немовної поведінки, до відбору мовних засобів з урахуванням елементів ситуації впливу.

Проведений аналіз переваг автентичних відеоматеріалів дозволяє зробити висновок про великий методичний потенціал використання останніх у процесі формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні та узагальнити основні властивості цього методичного потенціалу (табл. 2).

Як бачимо, у процесі навчання іноземних мов відеоматеріали можуть виступати в різному своєму функціональному призначенні. Вони представляють собою взірці реальної мови, забезпечують справжній погляд на культуру, дають учням опосередковану практику спілкування в іншомовному середовищі, мотивують їх.

Таблиця 2

Основні властивості методичного потенціалу автентичних відеоматеріалів у процесі формування компетентності в англомовному діалогічному мовленні

Властивості методичного потенціалу	Специфіка властивостей
1. Мотиваційність	<ul style="list-style-type: none"> – Сприяють розвитку двох видів мотивації: <ul style="list-style-type: none"> а) самомотивації (коли відеоматеріал як такий сприймається учнем як цікавий сам по собі); б) мотивації (коли учень розуміє мову, яку вивчає, і це приносить йому задоволення); – виступають засобом емоційного, інтелектуального та виховного впливу; – надають відчуття задоволення; – сприяють більш творчому підходу до навчання; – містять конфлікт, який є джерелом дії і спонукає героїв до пошуку вирішення проблем
2. Соціокультурність/інформаційність	<ul style="list-style-type: none"> – надають учням інформацію про те, що відбувається у світі; – є частиною культури, а отже, демонструють поведінку персонажів не ізольовано, а у відповідному соціокультурному контексті; – містять сцени, що розгортаються на тлі ситуацій повсякденного життя;

	<ul style="list-style-type: none"> – пропонують реципієнту готові поведінкові моделі – є найкращим каналом «живої» мови; передають мову героїв в її природному звучанні; – надають можливість створити опосередковане англомовне середовище
3. Доступність	<ul style="list-style-type: none"> – є матеріалом, який легко та швидко знайти; – роблять можливим використання різних режимів роботи (робота зі стоп-кадром, з відеодоріжками)
4. Диференційованість	<ul style="list-style-type: none"> – можуть відбиратися відповідно до інтересів учнів, або навіть самі учні можуть брати участь у процесі відбору відеоматеріалів; – контакт учителя з учнями носить безперервний характер; – можуть легко використовуватися в різних видах роботи (індивідуальній, парній, груповій, колективній)
5. Ілюстративність/наочність	<ul style="list-style-type: none"> - реалізують синтез усіх видів наочності (зорової, слухової, моторної, змішаної, мовної, ситуативно-модельної, предметної, образної тощо); – демонструють не лише звукову сторону мовлення, але й надають можливість бачити та інтерпретувати невербальні засоби комунікації -паралінгвістичні, екстралінгвістичні компоненти, фон (природні шуми)
6. Інтегративність	<ul style="list-style-type: none"> - об'єднують у собі навчальний матеріал, що міститься також і в інших посібниках, друкованих текстах та навіть конкретні явища і процеси навколишньої дійсності
7. Моделювальний характер	<ul style="list-style-type: none"> - дозволяють моделювати безліч ситуацій, які імітують умови природного спілкування
8. Розвивальний характер	<ul style="list-style-type: none"> - сприяють розвиткові механізмів пам'яті, уваги, мислення; особистісних якостей
9. Виховний характер	<ul style="list-style-type: none"> - дозволяють реалізувати виховання почуття поваги до народу і культури країни, мова якої вивчається

Окрім змістової сторони спілкування, відеоматеріали містять візуальну інформацію про місце подій, зовнішній вигляд і невербальну поведінку учасників спілкування в конкретній ситуації, часто обумовлених специфікою віку, статі, і психологічними особливостями. Візуальний ряд дозволяє краще зрозуміти й закріпити як фактичну інформацію, так і мовні/мовленнєві особливості конкретному контексті.

Отже, нами було розглянуто основні передумови використання автентичних відеоматеріалів для формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні.

Подальшу **перспективу дослідження** вбачаємо в узагальненні принципів відбору та здійсненні самої процедури відбору таких типів автентичних відеоматеріалів, як художні та мультиплікаційні фільми для формування англомовної компетентності учнів 10–11 класів середньої загальноосвітньої школи в діалогічному мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов, Э. Г., Щукин А. Н. (2009). *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)*. Москва: Издательство ИКАР (Azimov, E. H., Shchukin, A. N. (2009). *New Dictionary of Methodological Terms and Notions (Theory and Practice of Teaching Languages)*. Moscow: IKAR).
2. Бабинская, П. К., Леонтьева, Т. П., Андреасян, И. М. (2009). *Практический курс методики преподавания иностранных языков*. Минск: ТетраСистемс (Babinskaia, P. K., Leontieva, T. P., Andreasian, I. M. (2009). *Practical Course of Methodology of Teaching Foreign Languages* (2009). Minsk: TetraSystems).
3. Барменкова, О. И. (1996). Видеозанятия в системе обучения иностранной речи. *Иностранные языки в школе*, 3, 20–25 (Barmenkova, O. I. (1996). Video lessons within the System of Teaching to Speak a Foreign Language. *Foreign Languages at School*, 3, 20–25).
4. Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. Київ: Ленвіт (Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E. (2013). *Methodology of Teaching Foreign Languages and Cultures: Theories and Practice*. Kyiv: Lenvit).
5. Єлухина, Н. В. (1996). Навчання слухання іноземної мови. *Іноземні мови у шкільництві*, 5, 13–15 (Yelukhina, N. V. (1996). Teaching Listening in a Foreign Language. *Foreign Languages at Schools*, 5, 13–15).
6. Ильченко, Е. (2003). Использование видеозаписи на уроках английского языка. *Первое сентября, Английский язык*, 9, 7–9 (Ilchenko, E. (2003). Using of videofilm at English Lessons. *The First of September, English*, 9, 7–9).
7. Коряковцева, Н. Ф. (2010). *Теория обучения иностранным языкам: продуктивные образовательные технологии*. Москва: Издательский центр «Академия» (Koriakovtseva, N. F. (2010). *The Theory of Teaching Foreign Languages: Productive Educational Technologies*. Moscow: Publishing House "Academy").
8. Крисанова, Т. А. (2014). Природа экспресивности в кинодискурсе. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*, 1103, 87–91 (Krysanova, T. A. (2014). The Nature of Expressiveness in Cinemadiscourse. *Bulletin of KhNU named after V. N. Karazin*, 1103, 87–91).
9. Леонтьева, Т. П. (1995). Опыт и перспективы применения видео в обучении иностранным языкам. *Нетрадиционные методы обучения иностранным языкам в вузе: материалы респ. конференции*, (с. 61–74). Минск. (Leontieva, T. P. (1995). Experience and Perspectives of Applying Video in Teaching Foreign Languages. *Non-traditional Methods of Teaching Foreign Languages at a University: materials of a republican conference*, (pp. 61–74).
10. Малышева, Т. С. (2012). *Формирование социокультурной компетенции студентов лингвистических вузов посредством аутентичных видеоматериалов* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Нижний Новгород (Malysheva, T. S. (2012). *Developing of Sociocultural Competence of Students of Linguistic Universities with the Help of Authentic Videomaterials* (DSc thesis abstract). Nizhnii Novhorod).
11. Масленикова, О. И. (2006). Интерактивные обучающие видеофильмы. *Телекоммуникации и информатизация образования*, 5, 63–65 (Maslennikova, O. I. (2006). Interactive Teaching Videofilms. *Telecommunications and Informatization of Education*, 5, 63–65).
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf (National Strategy of Education Development in Ukraine for the years of 2012–2021. Retrieved from: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf)

13. Яхунова, Т. О., Верисокін, Ю. І. (2000). Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики соціокультурним компонентом. *Іноземні мови*, 3, 33–36 (Yakhunova, T. O., Verosokin, Yu. I. (2000). The Typology of Film Information and Its Usage for Teaching Words with Sociocultural Component. *Foreign Languages*, 3, 33–36).

14. Berardo, S. A. *The use of authentic materials in the teaching of reading*. Retrieved from: http://marvin.ibveu.org.br/ibeudigital/images/9/9c/The_Use_of_Authentic_Materials_in_the_Teaching_of_Reading.pdf

15. Lonergan, J. (1984). *Video in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

16. Willis, D. (1983). The potentials and limitations of Video. *Videoapplications in ELT*. Oxford: Pergamon Press.

РЕЗЮМЕ

Дука Мария, Пероганич Марина. Свойства методического потенциала аутентичных видеоматериалов для формирования компетентности в диалогической речи.

В статье анализируются теоретические предпосылки использования аутентичных видеоматериалов в процессе обучения иностранным языкам, в частности для формирования компетентности в диалогической речи. Систематизированы подходы к определению понятия «видеоматериал». Обобщены критерии классификации аутентичных видеоматериалов, рассмотрены виды видеоматериалов в соответствии с их жанром, назначением, способом презентации, тематикой, структурными особенностями, условиями использования. Доказаны преимущества использования аутентичных видеоматериалов в процессе формирования компетентности в диалогической речи и специфицированы основные свойства их методического потенциала.

Ключевые слова: диалогическая речь, компетентность, видеоматериал, методический потенциал, свойства методического потенциала.

SUMMARY

Duka Mariia, Peroganich Maryna. Particularities of the Methodological Potential of Authentic Video Materials in Developing Dialogical Competence.

The article overviews the theoretical prerequisites of using authentic video materials in the process of teaching English as a foreign language in general and in the development of dialogical competence in particular. The authors aim at proving that authentic video materials, which acquire specific characteristics and qualities, enable English language learners to enhance their skills in communicating in a form of a dialogue.

The scientific approaches to defining the notion “video material” are systematized. The term “teaching video material” is defined in the article as a polycoding and dialogical by its very nature phenomenon which stands for a means of teaching, the main function of which is to model in the screen the imaginary world which in this or another way influences the recipients (pupils) who are watching. The criteria of classifying video materials are singled out. The types of video materials are analyzed comprising those grouped according to their genre, aim of presentation, way of presentation, subject, structural particularities and the circumstances they are used within. Given the classification developed by T. S. Malysheva all video materials are split into such types/genres as: fictional films, documentaries, talk-shows, animated cartoons and advertisements. The authors dwell upon the qualities of the methodological potential of authentic video materials in the process of the development of dialogical competence. The article develops the idea that video materials have a great emotional impact on pupils due to the fact that they comprise five general types of imagery: visual, auditory, kinesthetic, imaginative and extralinguistic. Among the other advantages which video materials give, the article also covers its motivational quality (including both

self-motivation and motivation from outside); informational and sociolinguistic potential (as video films are a part of the culture they are created within and they demonstrate to pupils the behaviour of the characters in the context of providing pupils with the behavioral patterns to be followed and even exhibiting the non-verbal signs which accompany the speech); availability; differential and illustrative character; integrity; modelling, developing and upbringing potential. The necessity to single out the principles and criteria of selecting authentic video materials suitable for using them in the process of teaching in general and the development of 10–11 year pupils' dialogical competence in particular is grounded to become the aim of the further studies.

Key words: *dialogical speech, competence, video material, methodological potential, particularities of methodological potential.*

УДК 378.14

Тетяна Ємельянова

ORCID ID 0000-0001-7451-8193

Ірина Климова

ORCID ID 0000-0003-1965-8577

Харківський національний

автомобільно-дорожній університет

DOI 10.24139/2312-5993/2017.08/270-278

ТЕМПОРАЛЬНІ МАСШТАБИ МЕХАНІЗМІВ АКТИВІЗАЦІЇ КОГНІТИВНОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ

У статті досліджуються механізми когнітивних функцій пізнавального процесу з позицій концепції нейродинамічних систем із залученням інформації про нейрофізіологічні процеси активності. Розуміння когнітивного механізму як результату нелінійних динамічних процесів в нейронному середовищі призводить до необхідності введення темпоральних масштабів часових параметрів активності когнітивних механізмів. Обґрунтовано припущення, що функціональні метастабільні структури в дисипативній динамічній системі є модельними уявленнями ментальних образів, кожному ментального образу відповідає метастабільна інтегрована структура сигналу, фазовий портрет якої стає частиною фазового «робочого простору» пам'яті, пов'язаного з когнітивним простором пам'яті.

Ключові слова: *когнітивний простір, метастабільні структури, модельні уявлення, темпоральні масштаби, «швидко» часові масштаби, «повільно» часові масштаби.*

Постановка проблеми. Проблема формування когнітивних здібностей особистості в освітньому просторі вищої школи одночасно визначає напрями розвитку системи неперервної професійної освіти. Тому виникає необхідність визначення особливостей механізмів розвитку когнітивного простору в процесі мислення. Поряд із успіхами у вивченні когнітивних механізмів біологічних систем залишаються мало розробленими питання чутливості процесів формування та розвитку когнітивних здібностей до «масштабів часу». Механізми когнітивної активності характеризуються темпоральними часовими параметрами, які обумовлюють формування когнітивного простору. Розуміння специфіки